

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

М. А. ЛЕНДЕЛ,
*член-кореспондент НААН України,
професор, доктор економічних наук,
заслужений економіст України,
завкафедрою менеджменту туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО РИНКУ

M. A. LENDYEL,
*Corresponding Member of NAAS of Ukraine,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
honored economist of Ukraine,
Head of the Chair of Tourism Management, Hotel and restaurant business,
Uzhgorod Trade and Economic Institute,
Kyiv National Trade and Economic University*

INSTITUTIONAL ASPECTS OF THE TRANSFORMATIONS THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE ON THE WAY TO MARKET

У процесі державотворення в Україні формується нова аграрна політика, стрижнем якої є гарантування продовольчої безпеки держави, забезпечення розвитку конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва та його адаптації до ринкових умов, поліпшення соціально-економічної ситуації на селі. Для аграрного сектору економіки як важливої складової економіки держави потрібно застосовувати наукові підходи у напрямі трансформації до ринкових умов господарювання. Тому науково-практична робота "Трансформація аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання" *, висунута Національним науковим центром "Інститут аграрної економіки" на здобуття Державної премії України 2015 року, є вагомим напрацюванням для розвитку аграрних відносин і виробництва продовольства, утвердження конкурентоспроможності суб'єктів аграрного господарювання.

Сучасникам не просто цілісно досягнути та об'єктивно оцінити процеси і явища в економічній сфері держави пострадянського періоду в усій їх складності й суперечливості, оскільки кожен учасник доленосних подій спеціалізується на чомусь конкретному, сумлінно працюючи в тій чи іншій галузі національного господарства, на різних щаблях державного управління, політики чи науки. До того ж,

Лендел Михайло Андрійович (Lendyel Mykhailo Andriiovych) – e-mail: lesyagazuda@gmail.com.

* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kdpu-nt.gov.ua/work/transformaciya-agrarnogo-sektoru-ekonomiki-do-rinkovih-umov-gospodaryuvannya>.

соціально-економічні зрушення, які розпочалися у 1991 р., можна побачити лише на відстані років, що минули.

Крім того, що трансформаційна економічна система за самим визначенням залежить від стану внутрішніх макроекономічних параметрів, успадкованих одержавленою централізованою плановою економікою, до неї з великою гостротою додалися проблеми залежності від архаїчної структури агропромислового виробництва. Після зміни суспільного ладу в 1991 р. не вдалося досягти високих результатів в аграрній сфері через ряд об'єктивних і суб'єктивних причин. Особливо далася взнаки недосконалість бюджетно-податкової, грошово-кредитної, інвестиційної та зовнішньоекономічної політик. Деструктивність державного регулювання була пов'язана з тим, що кожен новий уряд відкидав напрацьовані і пропонував свої програми, які не повною мірою враховували наукові розробки.

Необхідність подальшого розвитку аграрного сектору вимагала значних інституціональних трансформацій, які розроблялися, пропагувалися і впроваджувалися співробітниками Інституту аграрної економіки. Цикл наукових праць щодо розвитку трансформаційних процесів, пов'язаних з реформами аграрної сфери економіки України, висвітлює шлях, який пройшла Україна, здійснюючи адміністративну, регуляторну, податкову, земельну, інноваційну та інші базові реформи за період 1990–2014 рр. На підтвердження позитивних зрушень можна навести такі дані: якщо в 1990-х роках економіка України була переважно державною, то у 2004 р. частка приватного сектору становила 70%. У даний час аграрний сектор є провідним у формуванні бюджетних і валютних надходжень, і Україна входить до першого десятку країн, які виробляють зернові, соняшникову олію, ріпак.

Важливою складовою трансформаційних процесів в аграрній економіці було вирішення проблемних питань, пов'язаних із земельними відносинами. Трансформації, що відбувалися в земельних відносинах, стали результатом інституційних змін. Формування ринкових відносин в економіці країни сприяло виникненню нових умов розвитку аграрної сфери через інститути власності, ринку, оренди, конкуренції, ціноутворення, вартості. Завдяки науковим розробкам здійснено важливі етапи реформаційних змін: проведено роздержавлення і грошову оцінку земель, приватизацію сільськогосподарських угідь. Також на новій організаційно-правовій основі створено підприємства ринкового типу. Слід зазначити, що передання державою сільськогосподарських угідь у приватну власність громадян стало передумовою формування ринкових земельних відносин.

Говорячи про позитивні зрушення в розвитку земельних відносин, підкреслимо актуальність існуючих проблем, на вирішення яких були спрямовані зусилля авторів науково-практичних розробок. Зокрема, особливу увагу було приділено вдосконаленню системи управління землекористуванням, соціально-економічним проблемам розвитку сільських територій у контексті земельної реформи, маркетингової діяльності суб'єктів підприємництва при формуванні ринкових відносин, інформаційно-консультаційному забезпеченню проведення земельної реформи, адаптації обліку, аудиту і аналізу стандартів країн з розвинутим ринком землі, а також фінансово-кредитному забезпеченню ефективного використання земельних угідь.

Більшість наукових розробок присвячено розв'язанню соціальних питань і захищеності людей. Стан і тенденції розвитку села виступають своєрідним індикатором результативності функціонування аграрного сектору. Проте політика соціаль-

ного захисту населення не повною мірою виконує свої першочергові функції — дотримання фундаментального принципу справедливості через перерозподіл новоствореного продукту. У результаті запровадження запропонованих розробниками пропозицій відбулося зменшення розшарування населення за доходами і майном, більше дотримуються соціальні стандарти і соціальні гарантії. Стосовно цього виокремлено ряд теоретичних і практичних розробок щодо розвитку на селі соціального капіталу в цілому і кооперації зокрема, які слугують розбудові кооперативного сектору економіки у сільській місцевості.

Запропоновані та обгрунтовані науковцями-розробниками засади земельної реформи, принципи багатокладності господарювання в аграрному секторі сприяють підвищенню мотивації селян до високопродуктивної праці, нарощуванню виробництва продукції продовольства. У західних областях України селяни, які отримали у власність наділи землі, вирощують і реалізують до 80–90% валової сільськогосподарської продукції, що забезпечує соціально-економічне відродження села. Запропоновані авторами напрями трансформації економічних відносин в аграрній сфері в контексті ринкових умов господарювання дають віддачу вже сьогодні і стануть результативними в перспективі.

Ми вважаємо, що науково-практична робота "Трансформація аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання" має наукову цінність, вагоме значення для подальшого розвитку аграрного сектору держави, а колектив авторів заслуговує на присудження Державної премії України в галузі науки і техніки за 2015 рік.

Матеріал надійшов до редакції 14 вересня 2015 р.
